

## VÖZOT HÁBÖRÁCHÁ „Ezek az áldások”

2022. október 14. péntek/ 5783. Tisré hó 19.

XVIII. évfolyam/ 53. szám

### Vözet Háböráchát Hetiszakasz tartalma וזאת הברכה

Szukotkor és Smini Áceretkor a **3Mózes 22-23-ból**, a **4Mózes 29-ből** valamint az **5Mózes 14-16-ból** vesszük tórai olvasmányainkat. Ezek a tórai szakaszok részletezik az Örökkévalóval kötött szövetségünkről való ünnepi megemlékezéseinknek a zsidó naptárban „kijelölt időpontjai”-val kapcsolatos törvényeket; valamint szót ejtenek a szukkában (ágakkal fedett kunyhóban) lakás és a szukkoti „Négy Fajta” meglengetésének micvájáról; a jeruzsálemi Szentélyben meghozandó szukkoti áldozatokról; és a kötelezettségről, hogy minden zsidó évente háromszor, a három zarándokünnep – Peszách, Sávuoet és Szukkot – alkalmával felutazzon a Szentélyhez „hogy lásson és láttassék az Örökkévaló színe előtt”.

Szimchát Torákor (a „Tóra örömnepén”) befejezzük, majd rögvest újra el is kezdjük a Tóra szakaszokénti felolvasásának éves ciklusát. Először felolvassuk Vözet hábráchá hetiszakaszát, amely felsorolja az áldásokat, amelyekben Mózes részesítette halála előtt Izrael mind a tizenkét törzsét. Mintegy visszhangozva azokat az áldásokat, amelyekben öt nemzedéssel korábban Jákob részesítette tizenkét fiát, Mózes kijelöli minden egyes törzs számára annak személyre szabott szerepét Izrael közösségén belül. – **5Mózes 33.**

Ezt követően arról olvasunk a hetiszakaszban, hogy Mózes felmegy a Nebó hegyre, és a hegycsúcsról széttekint az Ígéret Földjén. „És meghalt Mózes, az Örökkévaló szolgája ott Móáb országában az Örökkévaló parancsa szerint... és senki sem tudta sírját egész e mai napig.” – **5Mózes 34:1–9.**

A Tóra a következő tanúvallomással zárul: „És nem támadt próféta többé Izráelben olyan, mint Mózes, akit az Örökkévaló ismert színről-színre... és mind abban a hatalmas cselekedetben és nagy félelmetességben, amit Mózes végbe vitt egész Izráel szeme előtt.” – **5Mózes 34:10–12.**

Azt követően, hogy befejeztük a Tóra utolsó hetiszakaszának olvasását, rögvest el is kezdjük újra azzal, hogy felolvassuk Mózes első könyvének első fejezetét (ez a következő szombati hetiszakasz eleje), amely leírja hogyan teremtette meg Isten a világot hat nap alatt, majd hagyta abba a munkát a hetedik napon – amelyet megszentelt és megáldott, mint a pihenés napját. – **1Mózes 1:1–2:3.**

# מועדים לשמחה

## Smini Áceret és Szimchát Tóra

**Az őszi ünnepek sorában ez(ek) az utolsó ünnepnap(ok). Smini áceret és Szimchát Torá Izraelen kívül két egymást követő napra esik, Izraelben azonban egy napon, közvetlenül a Szukot vége előtt, Hosáná Rábát követően tartják.**

A Szentély idejében, Szukot ideje alatt, hét napon át mutattak be áldozatokat a világ népeinek nevében is. A nyolcadik nap (innen a smini, vagyis nyolcadik szó) azonban csak a zsidóké, ilyenkor csak a saját áldozataikat mutatták be. Smini Áceretkor a szukoti sátrakból visszaköltözünk a házba (van olyan szokás, mely szerint Izraelen kívül még a szukában ülnek smini áceretkor délutánig, de nem mondanak rá áldást).

Ezen a napon hangzik el a zsinagókákban a „fílát hágesem”, az esőt kérő ima is, bár a mindennapi imádkozásba csak nagyjából két héttel később, chesván hónap hetedik napján toldjuk be az esőt kérő imát. Szalonikiben ismert volt egy ladino nyelvű dal, melyet az asszonyok énekeltek otthon, és amelyben esőt kértek a földre. A zsinagógai imádkozásnak része a mázkir vagy más néven jizkor ima is, melyet az elhunyt családtagokért mondanak bizonyos ünnepnapokon.

Smini Áceret munkatilalommal járó ünnep. A szombattól eltérően azonban szabad az előző napon meggyújtott lángról vett tűzön főzni, és az ehhez kapcsolódó munkálatokat elvégezni, valamint szabad közterületen tárgyakat vinni. Minden más munka tiltott. Az ünnepi lakomákon kerek bárchesz (kalács) kerül az asztalra, amit az év során utoljára mézbe mártunk só helyett. Az emberek így köszöntik egymást: chág száméach – boldog ünnepet.

A nap másik aspektusa Szimchát Torá – a Tóra örömmünnepe, melyet a Bávelben (Babilóniában) élő bölcseink adtak hozzá Smini Áceret második, csak Izraelen kívül megtartott napjához. Bávelben vezették be ugyanis a Tóra évenkénti felolvasását (Izraelben háromévente fejezték be). Ezen a napon olvassák fel a Tóra utolsó fejezetét, és rögtön utána újra is kezdik a felolvasást az első fejezettel, a teremtés történetével. Ez a szokás az örök körforgást mutatja, és arra emlékeztet, hogy a Tóra tanulmányozása soha nem áll meg: ahogy befejezzük, azonnal újra is kezdjük. A XIII. századi Spanyolországban élt Dávid Ábduráhám rabbi így fogalmazta meg e szokás lényegét: „Az ok, amiért újra kezdjük a felolvasást a teremtés történetével az, hogy amint kiérdemeltük, hogy befejezzük a Tórát, úgy érdemljük ki, hogy újra is kezdhessük.”

Aki a legutolsó részt olvassa fel a Vezet hábráchá hetiszakaszából, az a **chátán torá**, azaz a Tóra vőlegénye, aki pedig az elsőt a **Börösít** szakaszából, az a **chátán börösít**, azaz a Börösít vőlegénye címet kapja. A cím tulajdonosainak illik rövid időn belül kidust adniuk a zsinagógában.

**A XII. századi Franciaországból terjedt el az a szokás, hogy minden férfit és fiút felhívnak a Tórához. A XIV. században, Németországban vezették be az azóta nagy népszerűsége szert tett kol háneárim, azaz minden fiatal aliját, amikor a 13 évnél fiatalabb fiúgyermek egy fejük fölé kifeszített, több daraból összevarrt, hatalmas tálit (imalepel) alatt mondanak közösen áldást a Tórára.**

Szimchát Torá az év egyik legvidámabb napja. A közösség apraja-nagyja összegyűlik a zsinagókákban, ahol a férfiak hangos énekszóval táncolnak körbe-körbe a tóratekercsekkel a kezükben. Ezt nevezik hákáfotnak. A bima, azaz a tóraolvasó asztal hétszeri körbejárását a XVI. századi cfáti kabalisták vezették be. Minden tekercset elővesznek ilyenkor, a tóraszekrényeket pedig nyitva hagyják, és sok közösségben egy szál égő gyertyát helyeznek el bennük, hiszen a Tóra maga a fény, s ha a tekercsek nincsenek a szekrényben, pótolni kell a világosságot. Izraelben a kisgyerekek puha plüsstórákkal és az óvodában készített, színes zászlókkal érkeznek a zsinagógába. A legtöbb európai közösségben cukorkákat, diót dobálnak a nők a táncoló férfiakra, illetve a **chátán torára** és a **chátán börösitre**.

**Részlet: Chana Deutch írásából**

# EMBERBARÁT HETILAP NAGY FŰVÁROS ZSINAGÓGA

ב"ה

## Vözet Háböráchá – (וזאת הברכה)

### HETISZAKASZ



Úgy mondják, hogy a zsidó év tíz nap tsuvával (megtéréssel, szó szerinti fordításban: válasz-szal) kezdődik, majd minden további nap a kérdéseké (kétségeké). Tíz nap alatt válaszokat kapunk, majd az év többi részében egyre újabb kérdéseket teszünk fel. Ez alkalommal egy olyan kérdést teszünk fel, amely nem félresöpörhető, míg világos választ nem kapunk.

Nehemiás könyve beszél a babilóniai fogság utáni első Szukotról. Nehemiás és Ezra összehívták az egész közösséget és beszédet tartottak a népnek. Rosh Hasana napján mindenki ott volt, férfi, nő, gyerek. Ezra a szófer felolvasott nekik a Tórából. És amikor ahhoz a részhez ért, hogy Isten megparancsolta a népnek, hogy a hetedik hónapban hét napig üljenek a szukában, ez a nép egy teljesen új dolgot hallott. Egy micváról melyet nem ismertek eddig. Mert ahogy a próféta mondja, ezer éven át Izrael népe nem ült a szukában! Ezért Ezra azt mondta: Menjetek és üljete a szukában és legyen nagy nagy örömötök! A Gemara még jobban megnehezíti a dolgot: azt kérdi: hát Dávid király egész életében lemondott erről a fontos micváról, és nem ült a szukában? Aztán persze mentségeket is felhoz. Azt mondja, hogy a próféta szavait talán máshogy kellene értelmezni, mert egyszerűen hangzanak a szavak, mégis lehet bonyolult a mondanivalójuk.

Manapság a legnagyobb kérdések egyike, hogy mi ad boldogságot? Mitől leszünk elégedettek az életünkkel, miért érdemes minden nap felkelnünk? A boldogság az, amikor helyesen cselekszünk. Annak a boldogsága, hogy értéket hozunk létre. Elismerése annak, hogy értelme van az életünknek, hiszen azért vagyunk itt a világon, hogy helyesen cselekedjünk. Szukot ünnepe ezt tanítja nekünk. A Tórában háromszor is le van írva „és örülj” még az imában is „örömünk napja” ként említjük. De vajon mitől ilyen boldog a Szukot? Nem győztünk le senkit, nem szabadultunk meg sehonnan... akkor mi végre ez a nagy boldogság?

Maga a Tóra adja a választ. Szukotot az aratás ünnepének nevezi. Az aratás a mezőgazdasági munkák vége, amikor begyűjtik a termést. Hosszú hónapok munkája, vetés, szántás, majd a betakarítás után végre a jól végzett munka eredménye fölött érzett öröm és megelégedettség járja át az embert. Amikor azt gondolja, hogy jól végezte munkáját, hogy helyesen cselekedett, az erőt ad neki egy következő, jó tettekkel teli évhez.

Térjünk hát vissza Ezráékhoz: a próféta talán nem is azt mondta, hogy ezer évig nem ültek a szukában egyáltalán, hanem azt, hogy ezer évig nem tapasztalták meg a szukában ülés örömét a maga jelentőségében és a kellő mélységben. Ezer éven át a zsidók vallásos szülők és vallásos rokonok közt nőttek fel, és a Szukot egy volt a sok micva közül, melyet rutinosan teljesítettek. Azonban a babiloni fogság után, amikor rabszolgaként dolgoztak, és nagy árat fizettek a zsidóságukért, mindjárt másképp tudták átélni a szabadság és a jól végzett eredményes munka gyümölcsét learató ünnep élményét!

Azok után, hogy a zsidónak fizetnie kell azért, hogy zsidó, már értékesebb és értelmesebb az a sok micva és cselekedet, amit megtesz, és amikkel értelmet ad életének. Ezek után pedig az öröme is nagyobb.

A tanulság pedig: nincs rövidebb út a boldogsághoz! A mostani korban új mértékegysége van a dolgoknak. Az a lényeg, hogy mennyire megy könnyen. Amiért erőfeszítéseket kell tenni, keményen és sokáig kell dolgozni, esetleg magamon változtatni, na, az biztos nem nekem való. A gyerekektől sem várunk kitartó, komoly elkötelezettséggel járó munkavégzést, mert „nem szabad terhelni a gyereket”, és magunktól sem követelünk igazi mély eredményeket és változásokat, mert nem szabad megsérteni az „én”t.

Szukot ünnepe épp az ellenkező üzenetet hordozza! Az élet öröme az alkotás és a megújulás. És nincs nagyobb alkotás, mint megújítani önmagunkat! Megállni, hogy rosszat mondjak csak azért, hogy bevágódjak egy barátnál, erőfeszítéseket tenni, micvákat csinálni, melyek nem jönnek maguktól, és talán kedvem sincs hozzá, mert ezek a dolgok vetik el a jó évem magjait, és ezek mind lépések, melyek boldogságom napjaihoz vezetnek, a kemény munkával töltött idő végén learathatom a termést és azt a boldogságot, amely minden újabb kis célba való elérést kísér.

**Glitzenstein Chaim Shaul rabbi**

## KORLÁTOK

### **Nem kaphatunk meg mindent – a segítő negatív parancsolatok.**

A Tóra első és utolsó személyre szóló parancsolata feltűnő hasonlóságot mutat. Az Örökkévaló kedvelt szolgálójának, Mózesnek azt az utolsó feladatot adta, hogy menjen fel egy hegytetőre és onnan nézze meg Izrael földjét. Megmutatja neki a gyönyörű hegyeket, völgyeket és termőföldeket, majd azt mondja: „te nem fogsz oda bemenni”.

A Tóra egy hasonló jelenettel kezdődik. Ádám megnézheti az egész Édenkertet. Miután látta minden fa gyümölcsének szépségét, az Örökkévaló figyelmezteti, hogy a Tudás Fájának gyümölcse tiltott a számára.

**Lehet-e kapcsolat az édenkerti tiltás és a Mózes életének utolsó szakaszában rá kirótt korlátozás között? Miért kezdődik és végződik a Tóra bőkezű víziókkal, melyeket korlátozások határolnak?**

Rabbi Jákob Kamenetzky, a Tzitivyan nevű kisváros rabbija és családja borzasztó nyomorban éltek. A kevéske fizetésből a gyerekek éheztek és alig volt ruhájuk. Nem csoda, hogy öröm töltötte el a házat arra a hírre, hogy Rabbi Jákob jó eséllyel jelöltheti magát Wilkomir, Litvánia harmadik legnagyobb zsidó városa rabbijának. Megígérték neki a pozíciót és hogy hamarosan elkészül a szerződése.

Néhány hét várakozás után azonban Rabbi Jákob azt a hírt kapta, hogy hiába valóak voltak a reményei. Az állást egy másik, befolyásosabb családból származó rabbi kapta meg. Bár a Kamenetzky család szinte gyászba borult, Rabbi Jákob biztosította őket arról, hogy időnként a „nem” a legjobb válasz. Nem mindig értjük meg azonnal, hogy még akkor is van világos jövő, mikor úgy tűnik, az álmok és a remények szertefoszlottak.

A folytatódó szegénység megerősítette Rabbi Jákobot abban az elhatározásában, hogy Amerikába menjen, ahol vezető tóratudós lett.

Wilkomir várost megtizedelték a nácik, megölték szinte minden lakóját, a rabbival együtt.

Bizonyára a Tóra egy alapvető üzenetet küld a legnagyobb emberek által. Nem minden, amit szeretnénk megkapni, lehet a mienk egy szóra. És nem mindent vehetünk el, amit szemünk megkíván. Vannak korlátok a világon. Nem kaphatunk meg mindent. Lehet, hogy azon van igazi áldás, amit nem veszel el. Mindig lesznek a világon olyan dolgok, amiket szeretnénk, de nem fogunk, nem tudunk és nem szabad megszereznünk...

A Tóra tele van tiltásokkal. Megjelennek abban, hogy mit veszünk a szánkba., milyen gondolatokat fogadunk be, mit viselünk a testünkön. Az életnek magába kell foglalni az önuralmat.

A Tóra-tartó zsidók azonban szerencsések. Ők már rendelkeznek a „nem” megértésének képességével. Az, hogy követik a 365 negatív parancsolat világos irányelveit, megvédi őket, és képessé teszi őket arra, hogy megfelelő válaszokat adjanak a társadalom kísértéseire.

A Tórát teljes egészében ez az üzenet fogja át. Ezt kellett Mózesnek hallania távozásakor és Ádámnak a belépésekor.

*Épp most fejeztünk be egy évet és egy újat kezdünk, fontos, hogy mi is meghalljuk ezt az üzenetet.*

Részlet: [Rabbi Mordechai Kamenetzky](#)

# EMBERBARÁT HETILAP

## NAGY FŰVÁROS ZSINAGÓGA

### A 3 „VÖLEGÉNY” ESKÜVŐJE

ב"ב

**„ÖrvendjeteK és vigadjatok a Tóra örömnepén, és adjátok meg a kellő tiszteletet a Tórának, mert az jobb „áru” minden másnál, aranynál és ékszernél drágább. Örvendjünk és vigadjunk a Tórával, mert életünk, erősségünk és fényességünk. . .” (Az ünnepi imából).**

A zsidó élet örök körforgásában szilárd pont a Szimchát Tóra, melynek felolvasását a Tóra örömnepén fejezünk be és azonnal újra kezdünk. Ez arra mutat, hogy nincs megállás... ahogy a Tórát, úgy a zsidóságot sem lehet „abbahagyni”, nem lehet kiszállni belőle és nincs végállomás. Mivel a Tóra az az archimedeszi fix pont, ami körül a zsidó élet mozog Izraelben, ahol a zsidó élet központi centrifugája mozog – Szimchát Tóra nem egy külön ünnep. Ez nem más, mint az ünnepi ciklust befejező Smini Áceret, másik neve. A Tórában nincs említve a Tóra örömnep, csak a gáonita korban találkozunk vele először, míg a Zóhár írja, hogy „amikor a Tórát megkoronázzák – szokás lakomát rendezni”. A szokást a Midrás Salamon korára vezeti vissza, aki nagy lakomát rendezett, amikor az Örökkévaló megígérte neki, hogy kérését teljesíti és bölcsességet ad neki. A Midrás (Kohélet 1) oda konkludál, hogy „innen a tanulság, hogy nagy lakomát csapnak és örülnek, amikor a Tórát befejezik”, mivel Salamon bölcsessége a Tóra bölcsessége volt.

Világszerte, ahol minden ünnepünk két napos – a Szimchát Tóra is önálló életet él. A Sátoros ünnep nyolcadik napja a Smini Áceret és a kilencedik – a Szimchát Tóra. Ekkor tartjuk az ünnepi körmeneteket a Tórákkal a kézben; ekkor táncolunk és lakomázunk – és mindezt a Tóra tiszteletére, melynek felolvasását ezen a napon fejezzük be és azon nyomban újra elkezdjük. Miért nem tartunk legalább egy nap szünetet? Hová sietünk? Miért kell mindjárt újra kezdenünk: - kérdezte boldog (?) gyerekkoromban R' Léjzser Friedman, a Dobozi utca 7-9-ben székelő Adler sül egyetlen bálbósa, aki a kora negyvenes évek Budapestjén sem átalott – illetve nem félt - strájmli hordani. Nem is kellett félnie, hiszen abban a házban lakott, ott volt babakocsit gyártó és javító üzeme és a strájmli fém dobozban tette meg az utat péntek esténként és szombat reggelként a második emeleti lakásból, ahol a R' Léjzser édesapja által építetett házi mikve állt és működött – a földszinti sülbe. R' Léjzser nem várt választ a hipotetikus kérdésre, hanem ő maga válaszolt: Azért, kinderlach, mondta, mert mi szünet nélkül zsidók vagyunk, nincs megállás, nem lehet kiszállni és nincs végállomás...

Nem lehet megpihenni, vagy megállni, hogy kifújjuk magunkat – tette hozzá - a zsidóság folytatólagos. Mihelyt úgy tűnik, hogy befejezted – kiderül, hogy nem; nem lehet befejezni; folytatni kell megállás nélkül. Lechájim – mondta reb Léjzser és felhajtott egy stampedli császárkörtét, amit még nekünk, gyerekeknek, is szabad volt – legalábbis Szimchesz Tajrekor – megkóstolni. Egyébként, egyszer egy évben, Szimchát Tórákor, a kis fiúgyerekek is a Tóra elé járultak, együtt mondták el a Bróchet a kiterített tálesz alatt és nagyon boldognak látszottak. Aztán jött – illetve jön ma is – a három „völegény”, akik Kiddust adtak, illetve adnak, és a hákofesz, vagyis a körmenetek illedelmes tánca. Részeg zsidót nem láttam gyerekkoromban Szimchát Tórákor; lerészegedni nem volt zsidós dolog. Önfeledten danolásztuk, mi gyerekek a jiddis nótá visszaterő refrénjét – Oj. Oj. Oj, siker iz á gój – anélkül, hogy értenénk a szavak értelmét. Csak annyit tudtunk, hogy a siker nem valódi...

Valódi részeg az ezen az ünnepen Izraelben láttam először, de az nem a Dobozi utcából volt. Ez volt a magyar-zsidó folklór pesti, nyolc kerületi változata. Homályosan tudtuk, hallomásból, hogy vannak másutt is zsidók, vannak „pólisiak” és egyéb oszt-juden, de ez nem látszott zavarni felhőtlen, zsidótörvényes, munkaszolgálatos, gyerekkorunkat. Aztán jött Eichman és egyből felnőtünk. Már, aki életben maradt.

**Naftali Krausz**

### Magyar gyerekkor az ultraortodox Bnei Brakban (III. rész)

**Anyám gyönyörű nő volt, fejlett szépérzéssel és szüntelenül elégedetlen, mert szomjazta a „jó életet”.**

Alig tudta leplezni csalódását, hogy négy lánya közül egyikünk sem volt fiatalkorához hasonló ragyogó szépség, aki után megfordultak volna. Egy lány szépsége a Zihron-Meir negyedben akkoriban a kényelmes jövőt és az anyagi biztonságot jelentette. Kell ennél több? Amikor (tizenhat évesen!) visszautasítottam a jó módú másod-unokatestvéremet, aki Franciaországból jött menyasszonyért, a szüleim sajnálkozva, csalódottan megrettentek. „Unalmas” – mondtam, ők pedig csodálkozva néztek egymásra. Miféle kijelentés ez?

A negyedünkben azokban az években virágzott néhány szemrevaló szépség, akiket egymás után elkaptak a fiatal zsidó milliomosok Braziliából, az Egyesült Államokból, Belgiumból és Svájcban. A vőlegények házasságközvetítésre érkeztek. Amikor a lányok közül valaki elhaladt a harmadik emeleti konyha terasza alatt a sarkon, anyám riasztott minket: „Lányok! Miri jön! Gyertek gyorsan, Hanni jön!” A bejelentés után a lakás legkisebb helyiségébe repült, felmászott az ülőkére, és követte Mirit, Hannit vagy Sosit, amíg el nem tűntek az utca túlvégén, anélkül, hogy tudtak volna a személyüket övező csodálatról, a ruhájukról, cipőjükről és frizurájukról szóló lelkes és részletes beszámolóiról.

Bnei-Brakban a magyar hátterű közösség királynői a 19. századi ortodox zsidó világ vezetője, Hatam Szofer (Mose Szofer Schreiber) rabbi utódai voltak. Szinte valamennyi magyarországi ortodox zsidó a Schreiber család terebélyes családfájának egyik ágához tartozik, de van, aki előkelő, és van, aki még inkább az. Amikor a Schreiber lányok megjelentek a zsinagógában a félelmetes napokon vagy szombaton, olyanok voltak, mint akik most léptek le egy magazin lapjairól. Kitűntek született sznobizmusukkal, és nem vegyültek el a kevésbé előkelő nők között. Anyám, aki a neves család egyik távoli ágához tartozott, vágyódott az elismerésükre, de ez késlekedett, vagy jelentéktelen volt. Mégis, amikor hazatért a zsinagógából, lelkesen és részletesen mondta el, hogyan nézett ki közeli rokona, a Schreiber családból való Ullmann Gizi, és mit viselt az egyik legszebb nő a városban, a Schreiber családból való Freudiger Ruhi, és hogyan érdeklődött az alpolgármester Moise Schreiber hogyléte felől, amikor kijött a zsinagógából, és küldte meleg üdvözlését közös nénikéjüknek, Piri néninek és Samu bácsinak (Smuel Schreiber New Yorkban).

Anyám jó barátnője a gyönyörű vörös Mandel Edit volt. (Anyám és barátnői vagyonokat érő, minőségi külföldi parókákat viseltek, otthon fejkendőt vagy turbánt.) A finom ízlésű Edit elegáns üzletet vezetett, monogrammal hímzett ágyneműt, aranyat érő pehelypaplant, és nagyon kelendő abroszokat árult. Férje súlyos hátfájástól szenvedett, kemény matracon feküdt a bolt közepén, Edit a vevőkkel, számlákkal és minden egyébvel foglalkozott, és közben minden kérdéssel hozzá fordult, mert az ő szava döntött. Edit anyját, az elegáns Franknét legendás süteményeiről ismerték, csak úgy adott másnak receptet, hogy legalább egy lényeges hozzávalót kihagyott belőle.

Lányát, Eszter barátnőmet Bnei-Brak legszebb lánya névvel illették. Sikertelen villámházassága hosszú ideig a legizgatóbb pletykatéma volt. Eszter huszonöt éves korában (későn!) újabb házasságot kötött Sao Paulo főrabbiájának özvegy fiával. Nem volt annyira gazdag, mint szerették volna, de ott volt a külföld mámorító aromája.

Forrás: (szombat.org)

## Ismeretlen zsidók nyomában V. (Balázs Mór) II. rész

Balázs Mór oda terelte őket a fejlődés lázas kerekéhez. S mi történt? A hihetetlen. Maguk a hatóságok kívánták, sürgették a lóvasutaknak a villamos üzemre való átalakítását”. – írta róla néhány évvel később az egyik hetilap. A főváros 1894. október 5-én szólította fel a BKVT-t lóvasúti hálózatának villamosítására, amihez a társaság közel egy évvel később, 1895. szeptember 19-én kapta meg a minisztérium engedélyokiratát. Ezt követően a BVVV végezte el a BKVT lóvasúti vonalainak villamosítását.

### Balázs és a közügyek:

Természetesen a villamosok megjelenése az utcákon egy sor közrendészeti szabályozási kérdést is felvetett, melyek rendezésében Balázsnak döntő szerepe volt. Ezen túl részt vett a vasúti tisztképző tanfolyam munkájának felügyeletében is. De nem csupán szabályozásról volt szó. A villamosbalesetek, elgázolások megelőzésén dolgozva egy sor önjelölt feltaláló is felbukkant, akik biztonságosabbnál biztonságosabb életmentő készülékek ötletével álltak elő. Még az is előfordult, hogy az egyik elutasított „zseni” Balázs Mórt párbajra hívta ki villamossal. Ennél is kevésbé ismert, hogy Balázs a szakmai kérdéseken túl aktívan részt vett a városi politikában is. Már 1891-től a törvényhatóság közgyűléseinek aktív résztvevője. (A törvényhatósági bizottság VII. kerületi rendes tagja volt. Itt működött a villamoscég is.) Ugyanebben az évben bevásztották a középítésügyi bizottmányba. A főváros – szavazás útján – delegálta az 1896. évi „országos nemzeti kiállítást és az ezredéves ünnepélyt rendező” bizottságba. Támogatta többek között a pesti izraelita hitközség új – monumentálisnak szánt – zsinagógájának és iskolájának céljait szolgáló V. kerületi telek átengedését. A Szabolcs utcai izraelita kórház bővítése, valamint a szomszédos telken a „Bródy Adél izraelita gyermekkórház” építése ügyében is támogatólag foglalt állást a közgyűlésben. Pártolta, hogy a főváros ugyancsak ingyenesen adjon át telket a symbolicus nagypáholy számára a belvárosi Sólýom utcában, hogy ott egyleti házat, népkönyvtárat és szegény iskolás gyermekek téli étkeztetésére szolgáló mintakonyhát létesíthessenek. Hasonlóan segíteni kívánta a Nemzeti Színház nyugdíjintézete és a népszínházi tagok segélyegyletének pénzbeli támogatását. Támogatta a Rákóczi téri vásárcsarnok közlekedési kapcsolatait is rendező Német utca megnyitását és a ferencvárosi rendező pályaudvar bővítéséhez szükséges fővárosi telkek átengedését. Aktív volt az erzsébetvárosi politikai ügyekben, de a Józsefvárosi Körnek is tagja volt. 1893-ban a közúti vasutak nemzetközi egyesületének – a ma is működő UITPnak (International Association of Public Transport) – nyolcadik kongresszusát Budapesten tartották, melyben Balázsnak fontos szerepe volt. Személyesen mutatta be társasága Aréna úti fő műhelyét. „Annak tulajdonítható leginkább a budapesti kongresszus rendkívül népes volta, hogy Európa vasútigazgatói meg akartak ismerkedni a budapesti villamos vasúti telep berendezésével, mely eddig Európában páratlan” – írta a Vasúti és Közlekedési Közlöny.

### A kontinens első földalattija:

A város páratlan – 1885-től Andrássyról elnevezett – sugárútjára eredetileg lóvasúti vágányokat javasolt a BKVT, de a rajzokat a minisztériumban már 1882-ben lesöpörték. Később hasonló sorsra jutottak az Andrassy úti villamos tervei is, mondván, hogy „az Andrassy út alapítójának szándéka szerint a közönség kedvelt sétaútjává vált.”



## Ismeretlen zsidók nyomában V. (Balázs Mór) II. rész

Nagyjából tíz évvel később a belvárost a Városligettel összekötő földalatti vasút gondolatához viszont Balázs Mórnak sikerült megnyernie a Siemens és Halske céget, majd a BKVT vezérigazgatójával, Jellinek Henrikkel közösen mutatta be a terveket 1893. február 18-án a hatóságok előtt. A két – egyébként konkurens – cég, a BKVT és a BVVV közös részvénytársaságot alapított Budapesti Földalatti Villamos Közúti Vasút Rt. néven, ami később a vasúttal együtt Ferencz József nevet vette fel. Az új társaság alakuló közgyűlését 1894. augusztus 10-én tartották meg Balázs Mór elnöklete alatt. A földalatti vasúti társaságot a BVVV székhelyére, a Kertész utcába jegyezték be. (Balázs egyébként egy rövid sétára lakott innen, a József körút 3. szám alatt.). Amint említettük, a Londonban 1863 óta működő első – eredetileg gőzvontatással megnyitott, majd később villamosított – földalattit Balázs minden bizonnyal angliai tanulmányútja során ismerhette meg.

A kontinens első – a világon először már eleve villamos üzeműre tervezett – földalatti vasútját 1894. augusztus elején kezdték el építeni. Mindössze 21 hónappal később, 1896. május 2-án a földalattit átadták a forgalomnak, május 8-án pedig maga Ferenc József is utazott rajta és „legkegyelmesebben megengedte, hogy a Ferencz József Földalatti Villamos Vasút nevet viselje”. Így előbb lett „metróvonal” Budapestnek, mint Berlinnek, Párizsnak, Bécsnek vagy New Yorknak. A ragyogó munka 1900-ban a párizsi világkiállításon aranyérmét is kapott. Ahogyan néhány évvel korábban a villamosok miatt, ezúttal a földalatti miatt ugyancsak külföldi mérnökök, politikusok, szakemberek sokasága jött Budapestre és tanulmányozta a főváros közlekedését. Még a megnyitó előtt Balázs Mór személyesen mutatta be a földalattit, többek között az osztrák miniszterelnöknek és a néhány évvel korábban elhunyt Werner Siemens fiának, Arnold Siemensnek, a Siemens & Halske vezetőjének.



A következő évben az új kisleföldalattin II. Vilmos német császár is utazott. A hatalmas siker után a millenniumi kitüntettek között természetesen ott volt Balázs Mór és Jellinek Henrik is. Balázs 1896 júniusában verőczei előnévvel kapta meg nemesi címét. Amint a nemesi címadományozási dokumentum írja: **„Hívünknek Felségünk és Felséges Uralkodó Házunk iránti állandó hűségét és a közügyek terén szerzett jeles érdemeit, tekintve továbbá, hogy Ő a székesfőváros fejlesztés, főleg pedig a villamos vasutak meghonosítása körül fáradhatatlan és buzgó tevékenységet fejtett ki.”** A nemesi címerben egy alagút és egy vasúti sín pár és cikázó villámsugarak is helyet kaptak.

### A város első metróhálózatának terve:

Sajnos az utókor azt is elfeledte Balázsról, hogy Budapest első metróhálózati terveit is ő készítette el.<sup>56</sup> A fővárosi metrótervek bemutatásakor a szakirodalom Zielenski Szilárd 1902. évi terveit tekinti az elsőnek, noha Balázs alig a kisleföldalatti átadása után már dolgozott a további metróterveken, sőt azokat 1897 márciusában be is nyújtotta a kereskedelemügyi minisztériumhoz. A magasvasúttal szemben egy valódi metróhálózat terveit küldte el. (A BKVT köreiben sokáig napirenden volt a budapesti magasvasút koncepciója, 1898-ban a Nyugati pályaudvartól a külső Váci úton és a Hungária körúton Ferencváros állomás érintésével a Soroksári útig vezető magasvasút közigazgatási bejárását meg is tartották.)





# EMBERBARÁT HETILAP NAGY FŰVÁROS ZSINAGÓGA

ה'תש"פ

## Ismeretlen zsidók nyomában V. (Balázs Mór) II. rész



Balázs szerint a viadukt rendszerű vasutak rongálták volna a városképet. Felhívta a figyelmet arra is, hogy villamosainak a felsővezeték alkalmazását sem engedték meg, mivel az oszlopok és drótok elcsúfították volna Budapestet, így különösen nagy hibának tartotta volna, ha a vágányok megtartása miatt a házak között erős vasszerkezetek megépítését engedélyezte volna a főváros. Balázs már akkor amerikai példákat mutatott be arra, hogy a magasvasutak hogyan teszik tönkre a lakóköznyezetet, veszik el a természetes fényt és levegőt a házak alsó ablakaitól, és hogy az ilyen beruházások milyen komoly zajterhelést jelentenek a városban. Szenvedélyesen hitt abban, hogy egy fejlődő nagyváros igényeinek egy földalatti vasúthálózat felel meg a legjobban. Mivel tervezete teljesen feledésbe merült, röviden be is mutatjuk az egyébként később (1970 és 1990 között) kettes és hármas metró néven nagyjából meg is valósult, a kisérdalattit kiegészítő, két metróvonalból álló koncepciót (a korabeli köztérneveket használva). A Gizella tértől a Mária Valéria utca alatt az akkor még csak tervekben szereplő Eskü téri hídig (későbbi Erzsébet hídig), onnan a Dunáig a Kossuth Lajos utca és a Kerepesi út alatt a Keleti pályaudvarig. Itt a metró végállomása a pályaudvar postaházához került volna. A Kossuth Lajos utcából a Gránátos, vagy a Koronaherceg utca alatt egyvágányos szárnyvonalat tervezett a főposta épületéig. A Nyugati pályaudvartól a Váci körút, Károly körút, Múzeum körút és Kálvin tér alatt a Vámpalotáig, illetve a nemrég elkészült Ferenc József hídig. Ezt a vonalat áruszállításra („poggyász és postai szállításra”) is javasolta berendezni. A két metróvonalat a már létező kisérdalatti vonalával és egymással is összekapcsolta volna. A hálózaton a Nyugati és a Keleti pályaudvarok és a belvárosi főposta épülete között közvetlen kapcsolatot teremtett volna mind a személy-, mind a poggyászszállítás céljaira. Nem mellékesen ezzel talán a világ egyik legkorszerűbb postaszolgáltatását is megálmodta, hiszen a postai lovaskocsikkal szemben a gyors földalatti kocsik akár az utolsó pillanatban is elvihették volna a leveleket a pályaudvarokra. Sajnos azonban terveinek készítésekor már egyre súlyosabb beteg volt.

Balázs szerint a viadukt rendszerű vasutak rongálták volna a városképet. Felhívta a figyelmet arra is, hogy villamosainak a felsővezeték alkalmazását sem engedték meg, mivel az oszlopok és drótok elcsúfították volna Budapestet, így különösen nagy hibának tartotta volna, ha a vágányok megtartása miatt a házak között erős vasszerkezetek megépítését engedélyezte volna a főváros. Balázs már akkor amerikai példákat mutatott be arra, hogy a magasvasutak hogyan teszik tönkre a lakóköznyezetet, veszik el a természetes fényt és levegőt a házak alsó ablakaitól, és hogy az ilyen beruházások milyen komoly zajterhelést jelentenek a városban. Szenvedélyesen hitt abban, hogy egy fejlődő nagyváros igényeinek egy földalatti vasúthálózat felel meg a legjobban. Mivel tervezete teljesen feledésbe merült, röviden be is mutatjuk az egyébként később (1970 és 1990 között) kettes és hármas metró néven nagyjából meg is valósult, a kisérdalattit kiegészítő, két metróvonalból álló koncepciót (a korabeli köztérneveket használva). A Gizella tértől a Mária Valéria utca alatt az akkor még csak tervekben szereplő Eskü téri hídig (későbbi Erzsébet hídig), onnan a Dunáig a Kossuth Lajos utca és a Kerepesi út alatt a Keleti pályaudvarig. Itt a metró végállomása a pályaudvar postaházához került volna. A Kossuth Lajos utcából a Gránátos, vagy a Koronaherceg utca alatt egyvágányos szárnyvonalat tervezett a főposta épületéig. A Nyugati pályaudvartól a Váci körút, Károly körút, Múzeum körút és Kálvin tér alatt a Vámpalotáig, illetve a nemrég elkészült Ferenc József hídig. Ezt a vonalat áruszállításra („poggyász és postai szállításra”) is javasolta berendezni. A két metróvonalat a már létező kisérdalatti vonalával és egymással is összekapcsolta volna. A hálózaton a Nyugati és a Keleti pályaudvarok és a belvárosi főposta épülete között közvetlen kapcsolatot teremtett volna mind a személy-, mind a poggyászszállítás céljaira. Nem mellékesen ezzel talán a világ egyik legkorszerűbb postaszolgáltatását is megálmodta, hiszen a postai lovaskocsikkal szemben a gyors földalatti kocsik akár az utolsó pillanatban is elvihették volna a leveleket a pályaudvarokra. Sajnos azonban terveinek készítésekor már egyre súlyosabb beteg volt.

Balázs szerint a viadukt rendszerű vasutak rongálták volna a városképet. Felhívta a figyelmet arra is, hogy villamosainak a felsővezeték alkalmazását sem engedték meg, mivel az oszlopok és drótok elcsúfították volna Budapestet, így különösen nagy hibának tartotta volna, ha a vágányok megtartása miatt a házak között erős vasszerkezetek megépítését engedélyezte volna a főváros. Balázs már akkor amerikai példákat mutatott be arra, hogy a magasvasutak hogyan teszik tönkre a lakóköznyezetet, veszik el a természetes fényt és levegőt a házak alsó ablakaitól, és hogy az ilyen beruházások milyen komoly zajterhelést jelentenek a városban. Szenvedélyesen hitt abban, hogy egy fejlődő nagyváros igényeinek egy földalatti vasúthálózat felel meg a legjobban. Mivel tervezete teljesen feledésbe merült, röviden be is mutatjuk az egyébként később (1970 és 1990 között) kettes és hármas metró néven nagyjából meg is valósult, a kisérdalattit kiegészítő, két metróvonalból álló koncepciót (a korabeli köztérneveket használva). A Gizella tértől a Mária Valéria utca alatt az akkor még csak tervekben szereplő Eskü téri hídig (későbbi Erzsébet hídig), onnan a Dunáig a Kossuth Lajos utca és a Kerepesi út alatt a Keleti pályaudvarig. Itt a metró végállomása a pályaudvar postaházához került volna. A Kossuth Lajos utcából a Gránátos, vagy a Koronaherceg utca alatt egyvágányos szárnyvonalat tervezett a főposta épületéig. A Nyugati pályaudvartól a Váci körút, Károly körút, Múzeum körút és Kálvin tér alatt a Vámpalotáig, illetve a nemrég elkészült Ferenc József hídig. Ezt a vonalat áruszállításra („poggyász és postai szállításra”) is javasolta berendezni. A két metróvonalat a már létező kisérdalatti vonalával és egymással is összekapcsolta volna.

Folytatjuk...

# EMBERBARÁT HETILAP NAGY FUVÁROS ZSINAGÓGA

ב"ה

## RECEPT-TÁR

### *Narancsos kevert süti*

A receptet, pillanatok alatt összedobható, nem kell hozzá mixer, csak egy tál és egy habverő vagy fakanál. Narancsos süteményt hoztam ma, Izraelben közkedvelt ez a fajta süti. Egy helyi híres cukrásznő Karin Goren receptje, még soha nem csalódtam az ő receptjeiben, mindig minden pontos és egyszerű.



#### Hozzávalók:

4 nagy méretű tojás

300 gr cukor

240 ml olaj

2 narancs reszelt héja

1 pohár (240 ml) narancslé

300 gr sima liszt

1 zacskó sütőpor.

#### Elkészítés:

A tojásokat feltörjük és egy tálba tesszük, hozzáadjuk a cukrot és kb. 1 percig keverjük a fakanállal. Aztán hozzáadjuk az olajat, a reszelt narancshéjat, a narancslevet és újból jól összekeverjük. A lisztbe belekeverjük a sütőport, majd 2-3 részletben hozzákeverjük a többi hozzávalóhoz. Híg tésztát kapunk, nem kell megijedni ilyen kell legyen. A sütőt közben elő melegítjük 160 fokra. A masszát 26 cm átmérőjű tortaformába vagy kuglóf formába öntjük és 160 fokon megsütjük. Elég sokáig sül, mert híg a tészta, de megéri a ráfordított idő. Akkor jó mikor a közepébe szúrva egy tűt vagy hurkapálcikát, már nem ragad, és tapintásra ruganyos. Szóval kiszárítani sem szabad. A teteje meg fog repedni, de így kell legyen, meg mutatós is. Mikor kivettük a sütőből meglocsoljuk narancslével. Kihűtjük, meg szórjuk vaníliás porcukorral, szeleteljük és jóízűen elfogyasztjuk.

### *Zabpelyhes kókuszgolyó*

#### Hozzávalók:

150 g zabpehely

100 g kókuszreszelék

50 g porcukor

50 g sárgabaracklekvár

2 evőkanál holland kakaó por

1 teáskanál rum aroma

150 ml kókuszital

#### Elkészítés:



Az őrölt zabpelyhet összekeverjük a kókuszreszeléssel, a porcukorral, a sárgabaracklekvárral, a kakaóporral és a rumaromával. Végül hozzáöntjük a kókuszitalt, alaposan összedolgozzuk, gombóccá formázzuk, és frissen tartó fóliába csomagolva fél órára hűtőbe tesszük.

A masszából benedvesített kézzel kb. 18 darab golyót formázunk, és mindegyiket kókuszreszelékbe hempergetjük. Tálalásig hűvös helyre tesszük.

## Magyar csodarabbi (Teitelbaum Mózes) I. rész

**A magyarországi csodarabbik közül a sátorlajújhelyi Teitelbaum Mózes a leghíresebb, aki a városi legenda szerint Kossuth Lajost is meggyógyította.**

Magyarországon a kis, elzárt falvak többségében a II. világháborút megelőzően nem volt megoldott az orvosi ellátás, így a lakosság a helyi vallási vezetőkben bízott. Az, hogy a rabbik vagy papok gyógyították a hozzájuk forduló betegeket, késői maradványa volt a korábbi korok általános gyakorlatának. A gyógyítás során a szentírást és a népi gyógyászat elemeit is meg lehet találni a gyógymódok között. A csodarabbik a keresztény és a zsidó lakosság körében egyaránt népszerűek voltak.

A csodarabbik alakját a 20. század első felében ugyanolyan misztikus tisztelet vette körül, mint a zsidó orvosokét. Bár a tekintetben volt némi vita, hogy melyiküket tartják jobb gyógyítónak, az mindenestre egyértelműnek látszik, hogy mindkettő meghatározó jelentőségű volt az orvoslás terén, méghozzá zsidók és keresztények között egyaránt. A csodarabbik sírhelyei ma is országszerte zárandokhelyek, ahová rendszeresen zárandokolnak nagy ünnepek alkalmával vallásos zsidók tömegei a világ minden tájáról.

### Csodarabbik a mai Észak-Magyarországon

A holokausztot megelőzően nagyon erősen élt a csodarabbiba vetett hit a zsidók körében: divat volt tartani a kapcsolatot valamelyik híres csodarabbival, és a családfők – különösen vidéken – gyakran leveleztek is velük. Voltak, akik személyesen is felkeresték őket, azt remélve, hogy így biztosítva lesz a család egészsége. A csodarabbi sokkal több volt, mint gyógyító: gyakran fordultak hozzá akkor is, ha a család valamilyen nagy döntés előtt állt, sokszor látnoki képességekkel is felruházták őket.

Egy Szegeden gyerekeskedett visszaemlékező a következőket mesélte édesapjáról, egy jó módú fűszerkereskedőről, aki folyamatos kapcsolatban állt az olaszliszkai csodarabbival, azt remélve, hogy ez a kapcsolat megóvjá a családot a nagyobb bajoktól:

*„Amikor hosszasan voltam beteg, mondjuk lázas voltam, apukám mindjárt megijedt, és akkor jött a vallás: írt az olaszliszkai csodarabbinak, hogy a kislánya beteg, imádkozzon, hogy meggyógyuljon – talán még pénzt is küldött a borítékban. Olaszliszka az valahol fönt van, Szlovákia felé, ott volt a csodarabbi, akkor élt még. Apukám sokszor levelezett vele, mert meg lehetett csinálni, hogy ha valami baj volt a családban, akkor megkérték a rabbit, az ilyen csodarabbikat, hogy imádkozzon, hogy minél előbb egészséges legyen a család. Ez ilyen szokás volt. Apukám várta a választ – és a rabbi válaszolt, hogy igen, ő fog imádkozni. Őt-hatéves lehettem, amikor ez a levelezés kezdődött. Apukám nekem elmesélte külön, hogy írtam a csodarabbinak, hogy imádkozzon érted, mert beteg vagy, és hála Istennek, rendbe jöttél. Ezt elmondta, de a pénzt nem mondta el, csak én gondoltam, hogy biztos azt is küldött.”*

A csodarabbi imája gyakran, mint utolsó lehetőség merült fel, ha már az orvosi segítségben megrendült a bizalom. A súlyos beteget ápoló családok folyamatos dilemmák és kérdések között éltek: vajon az orvos vagy csodarabbi – a misztikummal körülvett vallási vezető – nyújthat-e valódi lehetőséget a gyógyulásra?

## מועדים לשמחה



## Magyar csodarabbi (Teitelbaum Mózes) I. rész

Ezt a dilemmát idézi föl egy emlékező, aki kislánykorában csonttuberkulózisban szenvedett: „Már apám halála előtt nagyon beteg lettem. Csonttuberkulózis lett a bal karomban, az egy pokol volt. Drága anyám minden héten járt föl velem Miskolcra Pestre az orvosokhoz, a kórházakba, és mindent megtettek a karomért, hogy megmenthető legyen. Nyakig gipszben az a csepp gyerek, a kínok kínját kellett öt éves koromban elszenvednem.”

A fájdalmas orvosi kezelések azonban hatástalannak bizonyultak, olyannyira, hogy felmerült a beteg végtag amputálása is. Az édesanya azonban nagy szégyennek tartotta volna, semmiképpen sem akarta engedni, hogy a lánya fél karral élje le a további életét. Ekkor kapták azt a tanácsot, hogy „*van valahol egy csodarabbi Miskolc környékén*”, és „*aki volt nála, mindenkinek segített*”.

Ennek hatására keresték fel tehát a rabbit. „*Erre úgy emlékszem, hogy ott ült az asztalnál egy nagy, fehér szakállú ember, és kérdezte, mi van. Mondja az anyám, hogy ez van, egyedül van a gyerekekkel, a férje meghalt, a karomat meg le akarják vágni. A rabbi adott nekem két kockacukrot, lehajtotta a fejét és imádkozott. Aztán fölnézett, és azt mondta az anyámnak: »A gyerek meg fog gyógyulni. A gipszet vetesse le! Én imádkoztam. Van, aki segíteni fog. Meg fog gyógyulni a karja.«* – írta le később az egykori kislány a találkozást. Ám, mint a történet folytatásából kiderül, a később bekövetkezett csodálatos gyógyulás mégsem csupán a rabbi imájának volt köszönhető: – Hazamentünk, levetettük a gipszet, de állandóan iszonyú fájdalmaim voltak. Egyszer a diófa alatt feküdtem, amikor bejött az udvarra egy asszony, és kérdezte anyámtól: „*Mi baja van a gyerekeknek?*” A válasz után kivett egy csomó növényt a szatyrából, és azt mondta: „*Itt van ez a növény, ezt főzze ki! Amilyen forrón a gyerek elbírja, a karját tegye bele, és áztassa naponta többször, addig, amíg ki nem hűl.*” [...] Amikor pedig fel kellett jönni Pestre az orvoshoz, összegyűltek többen, és azt mondták, illet ők még nem láttak. Ez egy csoda volt.”

### Aki a legenda szerint Kossuthot is meggyógyította

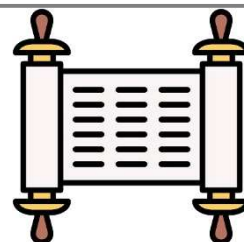
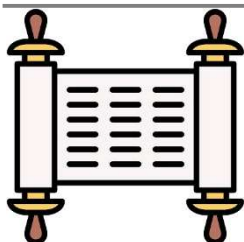
Az újhelyi rebbének vagy „öreg szentnek” is nevezett Teitelbaum Mózes sátoraljaújhelyi rabbi a haszidizmus magyarországi népszerűsítője volt. Csodatévő gyógyításai révén vált híressé, igazi csodarabbiként tartották számon, sokan zárandokoltak el hozzá, ha betegségükre már sehol sem találtak gyógyírt. Vele kapcsolatos az a legenda is, hogy Kossuth Lajost is meggyógyította gyermekkori betegségéből.

A történet szerint gyermekkorában édesanyja Kossuth Lajost is elvitte Teitelbaum Mózeshez. Ő nemcsak meggyógyította a beteg gyermeket, hanem megjósolta későbbi életútját is. Egy másik történet szerint Kossuth sátoraljaújhelyi gimnazista korában kereste fel a rabbit, aki megáldotta és azt mondta: „Olyan leszel, mint aki meglátta az égő csipkebokrot. A szavad kiáltani fog, a seregek Ura nagygyá tesz, és hosszú életet ad neked Bábel vizei mellett.”

Folytatjuk...

# מועדים לשמחה

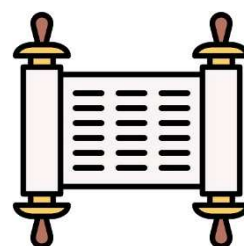
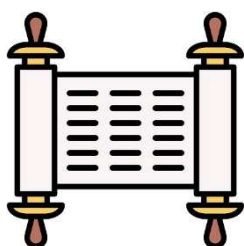
Szimchát Tórai körmenet, Szimchát Torai halvacsora meghívó



# SZIMCHÁT TÓRA KÖRMENET

HÉTFŐ ESTE 18:00

(HOZZÁL SOK CUKORKÁT)



## MEGLEPETÉS HALVACSORA

KÖRZETÜNK A HAGYOMÁNYOKNAK MEGFELELŐEN AZ ÜNNEPEK LEZÁRÁSÁNAK A VÉGÉN HAL VACSORÁN LÁTJA VENDÉGÜL A KÖRZET TAGJAIT. HOSZN BÖRÉSIT, HOSZN TAJRE, HOSZN MÁFTÍR. MINDENKIT SZERETETTEL VÁRUNK.

2022.OKTÓBER 18.-ÁN AZ ESTI IMA UTÁN

### A marokkói etrog

**A geopolitika és a vallásgyakorlat történelmi jelentőségű összefolyásának köszönhetően az etrogok bőséges termése idén közvetlenebb úton jut el Izraelbe.**

Az egykor az arab világ legnagyobb zsidó közösségének otthonát adó Marokkóban nagy múltra tekint vissza a zsidók milliói által minden szukkotkor használt citrusfélék termesztése - a hagyomány szerint az etrogfákat először az Atlasz-hegységben ültették el közel 2000 évvel ezelőtt a zsidók, akik a jeruzsálemi második templom lerombolása után az ott élő berber törzsek között találtak menedéket.

A zsidó közösségek világszerte évente több százezer marokkói etrogot importálnak: Megfizethetőbbek, mint a calabriai fajta, a Diamante Citron, amelyet egyes haszid csoportok nagyra tartanak, és amelyért több száz dollárt is elkérhetnek egy hibátlan példányért.

Az izraeli piacon azonban, ahol a világ ortodox zsidóságának többsége él, erős etrogipar működik, és szigorúan ellenőrzik a mezőgazdasági importot.

A marokkói etrogokat Izraelben csak a smitá év után fogadják, a zsidó mezőgazdasági ciklus hetedik évében, amikor a zsidó törvények szerint tilos a földet megművelni Izrael földjén. Bár nem minden izraeli gazdálkodó követi a zsidó törvények által előírt mezőgazdasági ciklust, azoknak, akik olyan rituális termékeket termelnek, mint az etrog, muszaj - különben termékeiket a vallásos vásárlóközönség nem kaphatná meg.

Az elmúlt zsidó év, amely Ros Hásánával ért véget, smitá év volt, ami azt jelenti, hogy az idei szukkot fesztiválra, amely vasárnap este kezdődik, nem termesztettek etrogot Izraelben. Ehelyett hatalmas mennyiségű etrog utazott Marokkóból Izraelbe, ahogy hét évvel ezelőtt is.

Ezúttal azonban megkönnyítette útjukat az Izrael és Marokkó között két évvel ezelőtt kötött normalizációs megállapodás, amely része az Izrael és az arab országok közötti kereskedelmi megállapodásoknak, amelyek célja új diplomáciai és gazdasági kapcsolatok megnyitása.

"A megállapodás előtt mindig egy harmadik országon keresztül kellett eladnunk" - mondta a Jewish Telegraphic Agency-nek Hervey Levy, egy üzletember és az agadiri zsidó közösség tagja, aki egy etrogfarmot üzemeltet. "Lehetett ez Törökország, lehetett Spanyolország, lehetett Olaszország - valahol át kellett szállítani".

Einat Levi, Izrael marokkói diplomáciai képviselőjének korábbi gazdasági ügyekért felelős vezetője szerint az Egyesült Államok által közvetített Ábrahám Megállapodás részét képező normalizációs megállapodásuk után még számos, a Marokkó és Izrael közötti kereskedelmet megkönnyítő megállapodást kell aláírni. De azt mondta, hogy az etrogok kereskedelme, amelyek vallási tárgyként más szabályozás alá esnek, mint a többi mezőgazdasági termék, bizonyítja az országok kapcsolatában rejlő lehetőségeket.

"Ez szimbolikus, mert megmutatja, hogy két vallás hogyan tud kiállni egymás mellett - így amikor a zsidók nem tudják megművelni a földjüket, muszlim társaik beszerezhetik, amire abban az évben szükségük van, így megtarthatják rituáléjukat és hagyományaikat" - mondta Levi.

Forrás: (jta.org)

## Zsinagóga rongálás Jom Kipurkor Németországban

**A németországi Hannoverben egy betört ablak megzavarta a jom kipur-i istentisztelet utolsó pillanatait.**

Szerdán késő este még nem volt világos, hogy pontosan mi történt az észak-németországi város ortodox zsinagógájában - közölték az ottani hatóságok. A rendőrség nyomoz, és a helyi médiajelentések szerint a közelben nincsenek videokamerák, melyek rögzíthették volna az elkövetőt. Az incidensben senki sem sérült meg.

A zsinagóga elnöke elmondta, hogy szerinte valaki behatolt a zsinagóga területére, és egy tárgyat dobott be az ablakon. A zsinagóga rabbija azt mondta, hogy szerinte a betört ablak a közösség elleni támadást jelentette.

"Nem akarom lekicsinyelni a történeteket, de az ilyen bűncselekmények gyakran voltak történelmi társaink" - írta Shlomo Afanasev rabbi a Twitteren, ahol videókat tett közzé a betört ablakról. "Nem hagyjuk magunkat megfélemlíteni, és tovább építkezünk: a közösségeinket, a családjainkat és a zsidóságot Németországban".

Forrás: (izraelinfo)

## A Fehér ház szerint az izraeli-libanoni megállapodás amerikai érdekeket is szolgál

**Az energiának az együttműködés, stabilitás, biztonság és jólét eszközeként kell működnie, és nem konfliktusforrásként – olvasható az amerikai elnök nyilatkozatában az Izrael és Libanon között létrejött megállapodás után, ami lezárta a két ország közötti határvitát, lehetővé téve új energiaforrások feltárását.**

A Fehér Ház internetes oldalán megjelent dokumentumban Joe Biden hangsúlyozza, hogy az Egyesült Államok hónapokon át tartó közvetítésével sikerült elérni a „történelmi áttörést”, egyben köszönetét fejezte ki Emmanuel Macron francia elnöknek és kormányának, hogy segítette az egyeztetéseket.

Az amerikai elnök arról is beszámolt, hogy kedden telefonon beszélt Izrael és Libanon miniszterelnökével, akik arról biztosították, hogy készek a megállapodás végrehajtásának útján tovább lépni.

A megállapodás megóvja Izrael biztonsági és gazdasági érdekeit, ami Izrael térségbeli integráló szerep szempontjából lényegi fontosságú, ugyanakkor lehetővé teszi, hogy Libanon saját energia-kitermelést kezdessen – áll a Fehér Ház közleményében, amely hangsúlyozza, hogy a két közel-keleti kormány közötti egyezés mindkét ország számára haszonnal jár az energiahordozók kitermelésének fejlesztése révén, és egyben a világ számára létfontosságú új energiaforrásokat jelent.

Az elnök szerint az izraeli-libanoni megállapodás elősegíti az Egyesült Államok érdekeinek elérését is egy stabilabb, virágzóbb és egységesebb Közel-Keleti régión keresztül, amelyben csökken az új konfliktusok kirobbanásának kockázata.

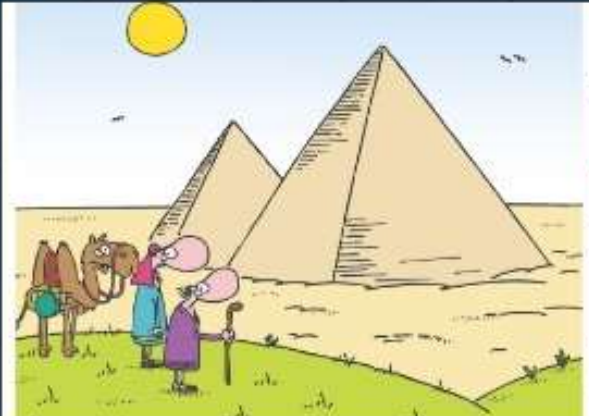
Forrás: (israelinfo)



# EMBERBARÁT HETILAP NAGY FUVÁROS ZSINAGÓGA

ב"ה

## REJTVÉNY, AGYTORNA (SÁBESZ UTÁNRA)



RÁADÁ- SUL	EGYSZE- RŰ, ALAP- FOKŰ	SZÉLES NYILÁSŰ	FŐZÖTT RAGASZ- TŐSZER	JAPAN ÉS KUBAI AUTÓK JELZÉSE	BÉR ELEMÉI	SZAMÁR- ORDÍTÁS	A POÉN 1. RÉSE
▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼
A TÁRGY RAGJA					KÖGÁT BELSEJEI		
NYAKÉK					TÉVES IRÁNY		
HATÁRO- ZATLAN NÉVELŐ				FEKHELY			
MÉTER, RÖVIDEN		GYANÍTÁS		SZERETNE ENNI			
HÜSETEL		BAJT NÖVEL					
			NEGYVEN FELE				
SZELLE- MES GON- DOLAT	A POÉN 2. RÉSE	ARRA A HELYRE	HEVESEN IDE-ODA- MOZGATÓ	ELSZIGE- TEL, EL- KÜLÖNÍT	VÍZBEN ÁLLI	BIZALOM RÓMAI 1100-AS	
	▼	▼	▼	▼	▼	▼	
							ENERGIA, RÖVIDEN
AMPER, RÖVIDEN							ÉRTE KÜLD
IDŐBEN ELTOL					VAN ILYEN ÜVEG IS		NEMÁN AKARI
					A SZEM A SZERVE		MADÁR- KETREC
GYOMOT IRT					LÉTEZÉS		SPION
					ÁZSIAI FŐVÁROS		EGYIK MEGYENK
NEWTON, RÖVIDEN	GÖRBE VÉGTAG				ÉTTERMI FÜLKE		
	ISTEN- TISZTELET				DIVÁNY SZÉLEI		
NINCS NÉLKÜLE KAMATI		A KEZÉBE NYOMÓ				MAJDNEM FORRÓ	
		SZERTE				VERS- MONDÁS	
NŐNEMŰ GYERMEK						SIEMENS, RÖVIDEN	TÖRME- LÉK
						MÁJUS- BAN VANI	CSÓRÓS FŰVOLA
MÓDO- SÍTOTT ZENEI HANG			STÉG OLDALAI		ESŐ- VERTE		ORIENS, RÖVIDEN
			LÁTCSÓ, NEPIESEN		NEM IS FELETTÉI		ÜDÍTŐ- ITAL
HAMUVÁ LESZ A HÁZ				SPORT- CSÓNAK			VÉGTAG
				A DUNÁBA ÖMLIK			ÁSVÁNYI ANYAG
A NITRÓGÉN VEGYJELE	ZUHA- NYOZIK					FEM- PÁNTOS	
	HELSINKI POLGÁRA					BIROSÁGI ELJÁRÁS	
BEFŐZÉS KELLEKEI		ELŐVÁJÓ					MÁJUS ELEJEI
		MELLÉK- NÉVKÉPZŐ					... DOG; ÉTEL
GYENGE, SAVANYÚ BOR REST				SZÍNÜLTIG			ERVE- NYESÜL
				OSLO CENT- RUMA!			VÉDJEGY RÉSZEI
				FÜRDŐZIK A CSODÁL- KOZÁS SZAVA			
							A TÖB- BES SZÁM JELE
A KÖRHÁZ JELE	Z					HAB A VÍZEN	

Ez a kiadvány Szent szövegek idézeteit és azok magyarázatait tartalmazza. Kérjük ne dobja ki!



# EMBERBARÁT HETILAP NAGY FUVÁROS ZSINAGÓGA

ב"ה

HÓNAP	NAP	IMA	REG- GEL	ESTE	HÉBER DÁTUM	HÉBER HÓ- NAP	
S	18. VASÁRNAP	SZLICHOT	7:00	18:30	22	E	
Z	19. HÉTFŐ	SZLICHOT	6:30	18:30	23		
E	20. KEDD	SZLICHOT	6:30	18:30	24	L	
P	21. SZERDA	SZLICHOT	6:30	18:30	25		
T	22. CSÜTÖRTÖK	SZLICHOT	6:30	18:30	26	U	
E	23. PÉNTEK	SZLICHOT	⛔ 18,21	6:30	18:15	27	
M	24. SZOMBAT	NICÁVIM	🕒 19,24	8:00	18:45	28	L
B	25. VASÁRNAP	EREV ROS HÁSÁNÁ	⛔ 18,14	7:00	18:15	29	
E	26. HÉTFŐ	ROS HÁSÁNÁ I.	⛔ 19,20	8:00	18:15	1	T
R	27. KEDD	ROS HÁSÁNÁ II.	🕒 19,18	8:00	18:15	2	
	28. SZERDA	GEDALJA BÖJT	🕒 19,00	6:30	18:15	3	
	29. CSÜTÖRTÖK	SZLICHOT		6:30	18:15	4	
	30. PÉNTEK	SÁBESZ	⛔ 18,07	6:30	18:15	5	I
O	01. SZOMBAT	VÁJÉLECH (SÁBÁT SUVÓ)	⛔ 19,09	8:00	18:30	6	
K	02. VASÁRNAP	SZLICHOT		7:00	18:00	7	
T	03. HÉTFŐ	SZLICHOT		6:30	18:00	8	
Ó	04. KEDD	SZLICHOT MINCHA IMA (13,00) EREV JOM KIPUR	⛔ 17,59	6:30	18:00	9	S
B	05. SZERDA	JOM KIPUR MÁZKIR	🕒 11,30	8:00	18:00	10	
E	06. CSÜTÖRTÖK	NILE	🕒 17,30	8:00	18:00	11	
R	07. PÉNTEK	SÁBESZ	⛔ 17,53	7:00	18:00	12	R
	08. SZOMBAT	HÁÁZINU	🕒 18,56	8:00	18:15	13	
	09. VASÁRNAP	EREV SZUKKOT	⛔ 17,49	8:00	18:00	14	
	10. HÉTFŐ	SZUKKOT I.	⛔ 18,52	8:00	18:00	15	
	11. KEDD	SZUKKOT II.	🕒 18,50	8:00	18:00	16	I
	12. SZERDA	FÉLÜNNEP I.		7:00	18:00	17	
	13. CSÜTÖRTÖK	FÉLÜNNEP II.		7:00	18:00	18	
	14. PÉNTEK	SÁBESZ	⛔ 17,40	7:00	17:45	19	
	15. SZOMBAT	SZUKKOT	🕒 18,42	8:00	18:00	20	
	16. VASÁRNAP	HOSÁNÁ RÁBÁ	⛔ 17,36	8:00	17:45	21	
	17. HÉTFŐ	SMINI ÁCERET MÁZKIR	🕒 9,30	8:00	17:45	22	
	18. KEDD	ESTE TÓRAI KÖRMENET	⛔ 18,39	8:00	17:45	23	
	18. KEDD	SZIMCHÁT TÓRA	🕒 18,37	8:00	17:45	23	

## SPORT HÍREK



**MTK Budapest -Győr 1-1!** Az MTK Budapest kezdőcsapata az alábbi: **Somodi- Varju, Nagy Zs., Szépe, Medgyes - Kata, Mezei, Bognár – Lehocky, Futács, Kovács M.**

Szakmai igazgató: Bognár György

### Összefoglaló:

28. perc: Kovács Mátyás jó csellel betört a szélről, majd kilőtte a hosszú sarkot! Remek egyéni megoldás volt. (1-0)

81. perc: Somodi még mentett egy helyzetnél, de Toma az ismétlést nem hibázta el (1-1).

Edzői nyilatkozat: *Az első félidőben jól mozgott a csapat, voltak lehetőségeink, melyekből csak egyet sikerült értékesíteni, sajnos két játékosunk is megsérült, a padról beszálló játékosok gyengén teljesítettek. Második félidőre bent maradt a csapat az öltözőben, örülhetünk, hogy a Győr csak egyenlíteni tudott, megnyerhette volna a mérkőzést.*



**Budapest Honvéd - Mezőkövesd 2-2!** A Honvéd kezdőcsapata az alábbi: **Szappanos - Jónsson, Prenga, Cirkovic, Tamás K. - Bocskay, Zsótér, Mitrovic - Ennin., Samperio, Domingues**

A Honvéd fordultatos meccsen játszott gólgazdag döntetlent Mezőkövesddel. Az első félidőben kialakult a végeredmény is. (2-2)

### Összefoglaló:

2. perc: Stefan Drazic egy kispesti védelmi hibát kihasználva szerzi meg a vendégek gólját. Cirkovic hibáját követően ívelt a kapuba a kövesdi támadó. (0-1)

16. perc: Bocskay látta meg a kapu előterében üresen helyezkedő Samperiot, aki nem is hibázott, kegyetlenül helyezte a bal felső sarokba (1-1)

24. perc: Kanadai támadónk egy lövő csel után lőtte a labdát középre, Pisticelli nem ért le. (2-1)

37. perc: A vendégek kilencese (Drazic) egyenlít ki egy védelmi hibát követően, ezzel a félidő előtt ismét azonos gólszámmal állnak a felek. (2-2)

Edzői nyilatkozat: *„Sajnos mégis rosszul indult a meccs, mert egyéni hibák miatt hamar hátrányba kerültünk, de pozitív, hogy utána a játékosok visszajöttek a meccsbe, és fordítani tudtunk. Sajnos utána megint jöttek az egyéni hibák, ezért nem tudtunk nyerni. Nem tudtuk rákényszeríteni akaratunkat az ellenfélre, ahogy terveztük. Jó, hogy két gólt szereztünk, de sajnos ez csak egy pontot ér, úgyhogy összességében csalódottak vagyunk.”*

# מועדים לשמחה

## SPORT HÍREK



**Barcelona – Celta Vigo 1-0** Barcelona: Ter Stegen – Balde, Pique, Alonso, Alba – Gavi, Busquets, Pedri – Torres, Lewandowski, Raphinha.

Vezetőedző: Xavi Hernández

Nagy nyári költekezések ide vagy oda, a saját nevelésű Pedri, Gavi kettős volt a Barcelona motorja a Vigo elleni bajnokin. A Celta nagy mumusa most a katalánoknak, de nem voltak jó támadásaik az első féldőben a galíciaiaknak, nagyon nyomott a Barcelona – mégis egy nagy védelmi hiba kellett a házigazda Gavi és Pedri által összehozott góljához.

Ahogy mondani szokták: a bajnoki címhez vezető út sokszor nyögvenyelős győzelmekkel van kikövezve...

### Összefoglaló:

17.perc: Pedri (FC Barcelona) jókor volt jó helyen, ezért övé lett a labda, amit be is vágott a kapuba. (1-0)

Edzői nyilatkozat: “Ma önkritikát kell gyakorolnunk. Az első féldő tetszett, de le kellett volna zárunk a meccset. A második féldőben teljesen kiengedtünk a nyomásból. Mentálisan visszaestünk, és az utolsó tíz percben ők diktáltak. Nagyon fontos, hogy akkor is el tudj hozni a három pontot, ha nem te vagy a jobb.”



**Cadíz - Espanyol 2-2!** Espanyol: Lecomte – Gomez, Calero, Cabrera, Olivan – Exposito, Darder, Costa, - Vidal, Melamed, Joselu.

Vezetőedző: Diego Martínez

Fordulatos mérkőzésen 2–2-es döntetlent játszott az Espanyol a Cadíz vendégeként. Fordulatos mérkőzést láthatott a közönség.

### Összefoglaló:

41 perc: A kipattanót Victor Chust (Cadiz) közvetlen közlől lötte a kapuba. A meccs állása (1-0).

51 perc: Brian Olivan remek labdát küld a kapu előterébe, pont oda, ahol Joselu (Espanyol) áll, aki azonnal le is csap rá és közlől Jeremias Ledesma kapujának jobb alsó sarkába fejel. Remek érzékkel indult el a beadásra, majd kiváló befejezést láhattunk tőle. (1-1)

67 perc: Exposito sikeresen találja meg labdájával büntetőterületen belül álló csapattársát. Joselu (Espanyol) veszi át a labdát és kapu jobb oldalába lő! A kapus tehetetlen volt a lövéssel szemben. (1-2)

78 perc: Alfonso Espino passzolt remek labdát Lucas Perez (Cadiz) felé a tizenhatoson belülrre. A befejezés is szép volt, a labda laposan a kapu közepébe ment. (2-2)

Edzői nyilatkozat: Ismét nem sikerült a három pontot bezsebelnünk, egy elkerülhető gólt kaptunk az első féldő végén. A csapat erejét mutatva, hamar egyenlítettünk, a fiuk mentek előre és meg is szereztek a vezetést, de az ellenfél ismét kiegyenlített.

### IMAI DŐK, GYERTAGYÚJTÁS, IDŐSEK KLUBJA ESEMÉNYEK

**2022. Okt. 14. – 2022. Okt. 21.**

DÁTUM	REGGEL	ESTE
14. péntek	7:00	17:45
15. szombat	8:00	18:00
16. vasárnap	8:00	17:45
17. hétfő	8:00	17:45
18. kedd	8:00	17:45
19. szerda	7:00	17:45
20. csütörtök	7:00	17:45
21. péntek	7:00	17:30

**Gyertyagyújtás és Szombat kimenetele Budapesten**

DÁTUM	ESTE	DÁTUM	ESTE
14. péntek	17:40	15. szombat	18:43
21. péntek	17:27	22. szombat	18:31

#### POÉN SAROK

Kohn és a felesége a szántóföl mellett sétálgatnak, ahol egy öreg paraszt szánt. Körülötte kapirgálnak a tyúkok és a kakas. Az asszony látja, hogy a kakas időnként felugrik egy tyúk hátára és teszi a dolgát.

Megkérdezi az öreget:

-Bátyám mondja ez a kakas hányszor csinálja naponta?

-Hát úgy nyolcszor tízszer - feleli a paraszt.

-Hallod? - fordul a férjéhez az asszony.

-Erre Kohn is feltesz egy kérdést:

-És mindannyiszor ugyanazzal a tyúkkal?

-Nem. Mindig másikkal. -feleli az öreg.

-Na látod! - mondja a feleségének.

ח

8. betűnk a Chet, egy erős torokhang, kiejtésben egy „ch” hang, mely emlékeztet például a német „ch” szó végén hallható hangra. Számértéke: 8. Jelentése: kerítés.

Nagyon hasonlít a Hé betűre. A különbség az, hogy a Hé betű bal alsó szára nem ér össze a betű tetejével. A Chet betűnél pedig összeér.

ח

Szerdán tartott jorcájtót Horovitz László édesapja után, szintén ezen napon tartott jorcájtót Szerb Gábor nagypapa után. Tikunt és villásreggelit adtak.

Csütörtökön tartott jorcájtót Smulovics Róbert és testvére István édesapjuk után, szintén jorcájtót tartott Halpert Sándor is édesapja után, közös tikunt adtak.

Pénteken Fecher László tartott jorcájtót édesapja után, tikunt adott az elhunyt tiszteletére.

Szerda délután rabbink Haim Shaul Glitzenstein és felesége Muski rebecen vendégül látta kiléni tagjait a rabbi úr lakásánál felállított sátrában. Muski rebecen finom süteményeket, pizzát és salátákat készített, jó hangulatban telt a délután.

#### EMBERBARÁT IDŐSEK KLUBJA

„IDŐSEK KLUB” -ja, rendezvényeire várjuk kiléni tagjait. Várjuk tagjaink szíves megjelenését és ötleteiket, melyekkel segítik a klub működését. Következő klubrendezvényt október 19.- én, szerdán délelőtt 10:00 órától tartjuk a földszinti klubteremben.

Kiadja: Nagy Fuváros utcai Templomkörzet  
Budapest. 1084 Nagy Fuváros utca 4.  
Tel: 334 27 31  
Email: nagyfuvaros@gmail.com  
<https://www.facebook.com/Nagyfuvaros4>

Felelős kiadó: Streit Sándor  
Szerkesztő: Streit Gábor